

ยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกันในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่ม
แม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

11

STRATEGY TO CONSERVATION DEVELOP COMMUNITY'S PARTICIPATION IN
CONSISTING THE WATER SOURCE FOREST BASIN AAO, NADEE VILLAGE, VIENGTHONG
DISTRICT, BOLIKHAMXAY PROVINCE, LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

คำประเลิด แก้วมณี*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนมพร จินดาสมุทร **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) สร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกันในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน จำนวน 50 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า 1) ประชาชนมีจำนวนเพิ่มขึ้น ครอบครัวยากจนทำให้มีการบุกรุกทำลายป่าเพื่อตัดไม้ขายและขยายพื้นที่ทำกินทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของป่าลดลง จำนวนต้นไม้ใหญ่เหลือร้อยละน้อยของป่ามีจำนวนลดลง สัตว์น้ำสัตว์ป่าหายากขึ้น น้ำในลำธารไม่ใสสะอาดเหมือนเดิม 2) ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเท่าที่ควร 3) ขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐ 4) ไม่มีการส่งเสริมอาชีพในชุมชน 5) ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ของประชาชน 6) รูปแบบของคณะกรรมการการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของภาครัฐ 7) ไม่มีการกำหนดเขตพื้นที่ของป่าต้นน้ำในบ้านนาดี 8) ขาดเทคโนโลยีในการตรวจสอบคุณภาพของน้ำทำให้ประชาชนไม่มั่นใจในความสะอาดของน้ำ และ 9) ไม่มีการปลูกป่าทดแทนหรือเพาะพันธุ์กล้าไม้

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกันในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด โครงการ/กิจกรรม สำหรับยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการบริหารจัดการ มี 1 กลยุทธ์ มีโครงการจำนวน 3 โครงการ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านจัดหาและพัฒนา มี 2 กลยุทธ์ มีจำนวน 5 โครงการ และยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา มี 3 กลยุทธ์ มีจำนวน 12 โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกันในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอาบ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผ่านการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากและผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยร้อยละ 96.50

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกัน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to investigate the present state and problem of the water source forest of the basin of the Aao River, Nadee village, Viengthong district, Bolikhamxay province, Lao PDR, and 2) to create a strategy to develop participation in conservation of the water source forest of the basin of the Aao River, Nadee village, Viengthong district, Bolikhamxay province, Lao PDR. A sample used in this study was 50 personnel selected by purposive sampling from work units of the Government and public sectors. The tools used were an in-depth interview guide, rating scale questionnaire and a workshop. Data analysis was done using statistics of percentage, mean, and standard deviation.

The findings were as follows:

1. The present state and problem of the water source forest of the basin of the Aao River, Viengthong district, Bolikhamxay province, Lao PDR were found as the following: 1) There has been an increase of population. The families were poor which caused the invasion and destruction of the forest through the wood cutting for sale; and the expansion into areas of livelihood caused the decrease of richness of the forest, the remains of only a few big trees, the decrease of forest products, the increasing rarity of aqua and wild animals and the uncleanliness of water in the stream as not the same as before. 2) Most of the people did not realize the importance of participation in conservation of the water source forest as much as they should. 3) There was lack of public relations from the Government sector work units. 4) There was no promotion of occupations in the community. 5) There was no tourism source for increasing people's income. There was lack of community participation in the operation of the Government sector following the model of water source forest conservation committee. 7) There was lack of fixing the boundary of the water source forest in the Nadee village. 8) There was lack of water quality checking technology which made people not be confident in water cleanliness. And 9) there was lack of afforestation in replacement or breeding plant seeding. 2. The strategies for development of participation in conservation of the water source forest of the basin of the Aao River, Nadee village, Viengthong district, Bolikhamsai province, Lao PDR comprised vision, mission, strategy and stratagem, target, indicator, project/activity. The strategies were composed of 3 components: strategy 1 concerning the aspect of management comprising 2 sub-strategies and 3 projects, strategy 2 concerning the aspect of provision and development comprising 2 sub-strategies and 5 projects, and strategy 3 concerning the aspect of increasing efficiency of managing the conservation of the water source forest of the basin of the Aao River comprising 3 sub-strategies and 12 projects. The strategy to develop participation in conserving the water source forest of the basin of the Aao River, Nadee Village, Viengthong District, Bolikhamxay Province, Lao PDR as a whole passed the assessment at the high level and 96.50% of it was approved by the specialists.

ภูมิหลัง

พื้นที่ต้นน้ำลำธารเป็นแหล่งผลิตน้ำให้แก่แม่น้ำลำคลอง ส่วนใหญ่เป็นภูเขาหรือเนินสูงที่มีความลาดชันค่อนข้างมาก สำหรับพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ซึ่งปกคลุมด้วยสภาพป่าไม้ตามธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์ ป่าไม้จะช่วยป้องกันน้ำฝนขณะฝนตกมิให้เกิดชะหน้าดิน ช่วยรักษาความสมบูรณ์และความชุ่มชื้นของดิน ส่วนเศษไม้ใบไม้ที่ทับถมอยู่บนผิวดินจะช่วยดูดซับน้ำฝน

ทำให้น้ำไหลซึมลงไปเก็บสะสมอยู่ใต้ผิวดินได้มาก แล้วจึงค่อยไหลระบายออกจากดินลงสู่ลำธารและลำห้วยอย่างสม่ำเสมอ ตลอดเวลา ดังนั้น ป่าไม้จึงมีความสำคัญที่ช่วยให้ลำน้ำลำธารมีน้ำไหลตลอดทั้งปี (ปรัชญาวุธ สุวรรณชาติ. 2551 : 5) สถานการณ์ปัจจุบันปัญหาด้านทรัพยากรป่าไม้ที่กำลังส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในผืนป่าต้นน้ำ และวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแนวคิดในการบริหารจัดการป่าไม้เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างคนกับป่า และระหว่างคนกับคน เพื่อนำไปสู่การเพิ่มพื้นที่ป่าของประเทศ จึงกำหนดพื้นที่ป่าไม้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ป่าสงวน (Protected Area : PA) 2) ป่าป้องกัน (Protection Forest: PF) และ 3) ป่าผลิตแบบยั่งยืน (Sustainable Forest Product: SFP) สำหรับประเภทป่าป้องกัน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ป่าป้องกันแห่งชาติ 2) ป่าป้องกันระดับแขวง 3) ป่าป้องกันระดับเมือง ในปี ค.ศ. 1993 รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีคำสั่งรัฐบาลเลขที่ 164/นย ว่าด้วยการจัดตั้งป่าป้องกันแห่งชาติ จำนวน 18 แห่ง ในปี ค.ศ. 1995 มีคำสั่งรัฐบาลเลขที่ 775/นย ว่าด้วยการจัดตั้งป่าป้องกันแห่งชาติ จำนวน 2 แห่ง และในปี ค.ศ. 2008 มีคำสั่งรัฐบาลเลขที่ 163/นย ว่าด้วยการจัดตั้งป่าป้องกันแห่งชาติ จำนวน 1 แห่ง ปัจจุบันมีป่าป้องกันแห่งชาติ รวมจำนวน 21 แห่ง เนื้อที่ 35,000 ตารางกิโลเมตร ป่าป้องกันระดับแขวง จำนวน 76 แห่ง เนื้อที่ 6,439.22 ตารางกิโลเมตร และป่าป้องกันระดับเมือง จำนวน 136 แห่ง เนื้อที่ 4,949.52 ตารางกิโลเมตร (กรมป่าไม้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. 2543 : 8) แม่น้ำเอาเป็นแม่น้ำสำคัญของเมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีพื้นที่รับน้ำทั้งหมด 80.17 ตารางกิโลเมตร ความยาวประมาณ 22 กิโลเมตร และไหลลงสู่แม่น้ำเหิน พื้นที่รับน้ำครอบคลุม 3 หมู่บ้าน คือ บ้านนาดี บ้านหินโงน และบ้านอุดมชัย เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พื้นที่รับน้ำบริเวณบ้านนาดี มีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 90 ของเนื้อที่รับน้ำทั้งหมด และร้อยละ 10 ของพื้นที่บ้านหินโงนและบ้านอุดมชัย พื้นที่รอบแม่น้ำมีสภาพป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ประชาชนอาศัยรอบบริเวณพื้นที่รับน้ำประมาณ 367 ครัวเรือน จำแนกเป็นชาย 2,550 คน และหญิง 1,263 คน (สำนักงานพัฒนาชนบท เมืองเวียงทอง. 2554 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) และตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณแห่งนี้มาช้านาน ตั้งแต่บรรพบุรุษ ในอดีตวิถีการดำรงชีวิตเป็นแบบคนอยู่กับป่า ไม่ส่งผลกระทบที่เป็นปัญหาต่อทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งปัจจุบันจำนวนประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้น ความต้องการพื้นที่เพื่อปลูกสร้างบ้านเรือนและพื้นที่เพื่อทำกินขยายตัวตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดความต้องการใช้ไม้เพิ่มขึ้น จึงเป็นเหตุให้ประชาชนบุกรุกพื้นที่ป่าป้องกันลุ่มแม่น้ำเอา เพื่อนำทรัพยากรธรรมชาติจากป่าออกไปขายสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว

จากสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในพื้นที่ป่าป้องกันลุ่มแม่น้ำเอา ดังกล่าวข้างต้นหากไม่ได้รับการป้องกันแก้ไขปัญหาก็อาจทำให้พื้นที่บริเวณต้นน้ำแม่น้ำเอา สูญเสียทรัพยากรป่าไม้หรือพื้นที่ป่าไม้เสื่อมโทรมลงเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความสูญเสียความหลากหลายทางทรัพยากรชีวภาพ และสูญเสียความสมดุลของสภาพแวดล้อมในชั้นวิกฤติได้ ผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเห็นว่าปัญหาส่วนหนึ่งเนื่องจากขาดการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีกรอบแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมเพื่อเป็นเครื่องมือกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

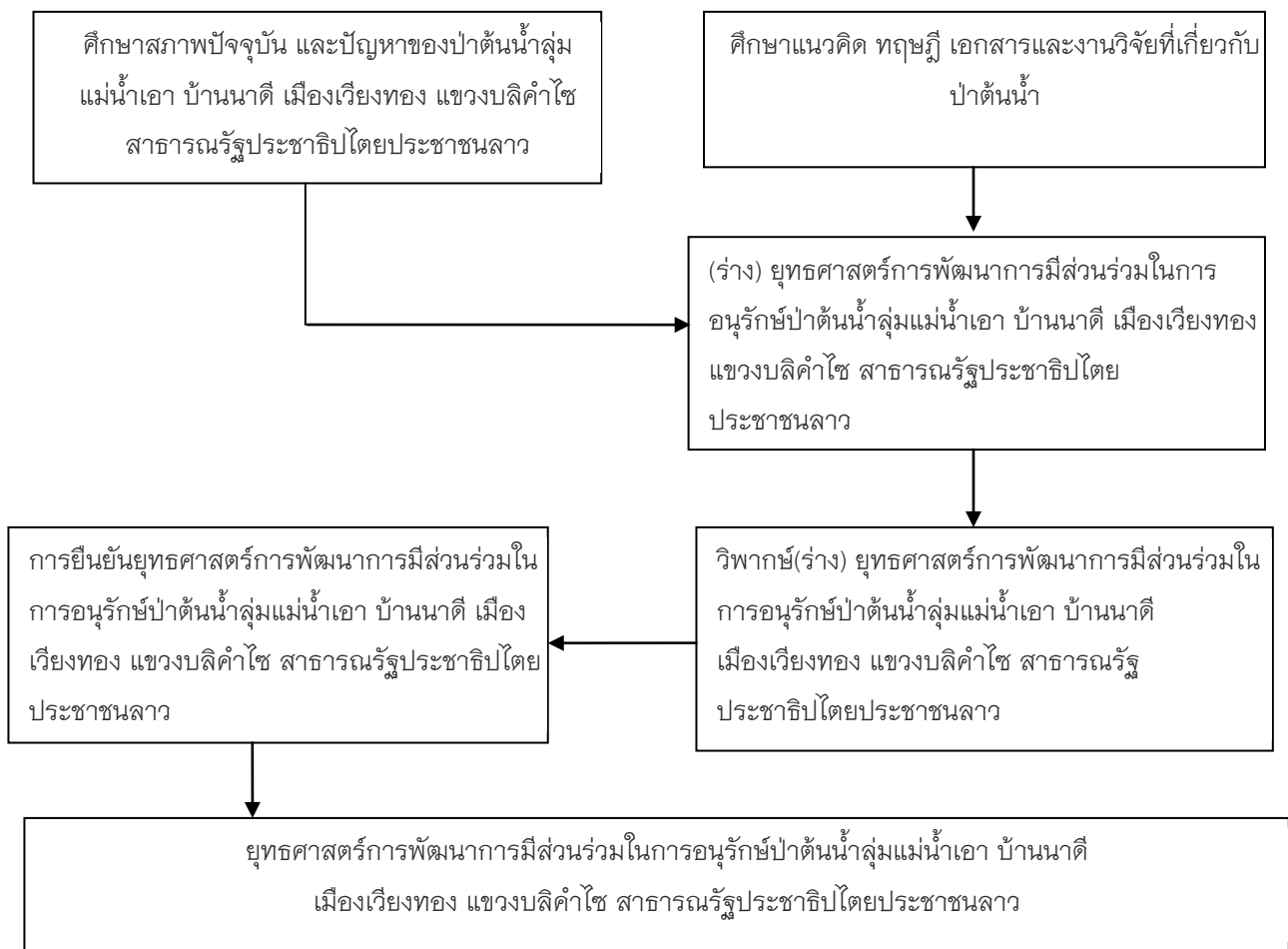
การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยกำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขั้นที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อนการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำโดยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory workshop) การระดมความคิดเห็น (Brain Storming) โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis และยกร่างยุทธศาสตร์การพัฒนา

ขั้นที่ 3 การวิพากษ์ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ขั้นที่ 4 การยืนยันยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยใช้แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญเพื่อยืนยันยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อนการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้ชายจำนวน 2,550 คน ผู้หญิงจำนวน 1,263 คน รวมทั้งสิ้น 3,813 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 2 กลุ่มดังนี้
 - 2.1 หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 10 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
 - 2.2 ภาคประชาชน ประกอบด้วย ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในบ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นตัวแทนภาคประชาชนที่สามารถเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 40 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อนการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 2 กลุ่มดังนี้
 - 3.1 หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 10 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
 - 3.2 ภาคประชาชน ประกอบด้วย ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในบ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 20 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
4. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิพากษ์ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อนการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 2 กลุ่มดังนี้
 - 4.1 หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 10 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
 - 4.2 ภาคประชาชน ประกอบด้วย ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในบ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย ตัวแทนภาคประชาชนที่สามารถเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 40 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
5. กลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการยืนยันยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อนการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 10 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใน **ขั้นที่ 1** การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง **ขั้นที่ 2** การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory workshop)/การระดมความคิดเห็น (Brain Storming) โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis ยกร่างยุทธศาสตร์การพัฒนา **ขั้นที่ 3** การวิพากษ์ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการวิพากษ์ โดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ และ**ขั้นที่ 4** ยืนยันยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยใช้แบบสอบถามชนิด 2 ตัวเลือก ได้แก่ เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
2. วิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
3. ดำเนินการร่างเครื่องมือการวิจัย โดยนำประเด็นที่ได้ศึกษามาจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
4. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องตามกรอบแนวคิดของการวิจัย
5. นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัย
6. นำเครื่องมือการวิจัยมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์
7. จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงกลุ่มตัวอย่าง เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 2. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามและการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
 3. นำแบบสัมภาษณ์กลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล
- เชิงเนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

- ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ
 - ขั้นที่ 2 สร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา แนวทางการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำโดยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Workshop)/ การระดมความคิดเห็น (Brain Storming) โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อยกร่าง ยุทธศาสตร์การพัฒนา
 - ขั้นที่ 3 การวิพากษ์ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนา การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 - ขั้นที่ 4 การยืนยันยุทธศาสตร์การพัฒนา การวิเคราะห์ข้อมูลชนิดโดยใช้ค่าความถี่และ
- ค่าร้อยละ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพอดีต ปัจจุบัน และสาเหตุของปัญหาป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า **สภาพอดีต** มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นไม้ สัตว์ป่านานาชนิด ความ

หลากหลายทางชีวภาพ น้ำในลำธารใสสะอาด และ**สภาพปัจจุบัน** พบว่า 1) ความอุดมสมบูรณ์ของป่าลดลง เห็นได้จาก ต้นไม้ใหญ่ ๆ เหลือน้อย สัตว์น้ำ สัตว์ป่าหายากขึ้น น้ำในลำธารไม่ใสสะอาดเหมือนเดิม ของป่า ได้แก่ หน่อไม้ หวาย กล้วยไม้ และน้ำผึ้ง เป็นต้น มีจำนวนลดลง 2) ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเท่าที่ควร 3) ขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐ 4) ไม่มีการส่งเสริมอาชีพในชุมชน 5) ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ต่อครอบครัว 6) รูปแบบของคณะกรรมการการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในภาครัฐ 7) ไม่มีการกำหนดเขตพื้นที่ของป่าต้นน้ำในบ้านนาดี 8) ขาดเทคโนโลยีในการตรวจสอบคุณภาพของน้ำทำให้ประชาชนไม่มั่นใจในความสะอาดของน้ำ และ 9) ไม่มีการปลูกป่าทดแทนหรือเพาะพันธุ์กล้าไม้ **สาเหตุเกิดจาก**ประชาชนในบ้านเพิ่มจำนวนมากขึ้น ครอบครัวฐานะยากจน ทำให้บุกรุกป่าเพื่อตัดไม้ขาย และขยายพื้นที่ทำกินเข้าสู่ป่าสงวนแห่งชาติ ผลกระทบที่เกิดขึ้นประการแรก ต้นไม้มีจำนวนลดลง ป่าขาดความอุดมสมบูรณ์ ประการที่สอง สัตว์ป่า สัตว์น้ำตามแม่น้ำลำคลองมีจำนวนลดลง ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ตามธรรมชาติอยู่แล้วเพราะว่าชาวบ้านใช้ทรัพยากรเพื่อดำรงชีวิตเท่านั้น งบประมาณในการประชาสัมพันธ์มีไม่เพียงพอและขาดบุคลากร ขาดงบประมาณประชาชนมองไม่เห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในส่วนภาคประชาชนยังน้อยสำหรับภาครัฐ เนื่องจากงบประมาณที่จำกัดและยังต้องหาแหล่งทุนมาสนับสนุนกิจกรรม ขาดงบประมาณและบุคลากรทางด้านสิ่งแวดล้อมและการให้ความรู้แก่ประชาชน รัฐบาลยังไม่ได้สำรวจพื้นที่เป็นเขตหวงห้ามและไม่ได้ดำเนินการปักเขตพื้นที่ที่ชัดเจน

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย

วิสัยทัศน์

พัฒนาแหล่งน้ำลุ่มแม่น้ำเอาเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคให้ยั่งยืนและเป็นธรรม พัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอาประชาชนเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำและสร้างระบบข้อมูลพื้นฐานของบ้านนาดีให้ถูกต้องชัดเจน

พันธกิจ

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. มีนโยบาย แผนงาน และการดำเนินการต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำเอา ที่เกิดจากทุกภาคส่วนในลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ร่วมกันดำเนินการ

2. แผนการพัฒนาลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่สอดคล้องกับศักยภาพ สภาพปัญหา และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของลุ่มแม่น้ำเอา ตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. แผนการป้องกันและบรรเทาภัยที่เกี่ยวข้องกับน้ำที่เหมาะสม ทั้งการใช้มาตรการไม่ใช้สิ่งก่อสร้างและมาตรการใช้สิ่งก่อสร้างหรือร่วมกัน

4. การอนุรักษ์ฟื้นฟูต้นน้ำและทรัพยากรน้ำ

ยุทธศาสตร์

องค์ประกอบของยุทธศาสตร์ในภาพรวมเพื่อกำหนดเป้าประสงค์ ตัวชี้วัด เป้าหมาย กลยุทธ์ แผนงาน โครงการ/กิจกรรมของยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีทั้งหมด 3 ยุทธศาสตร์ 6 กลยุทธ์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการบริหารจัดการ มี 1

กลยุทธ์ มีโครงการจำนวน 3 โครงการ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านจัดหาและพัฒนา มี 2 กลยุทธ์ มีจำนวน 5 โครงการ และยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอ มี 3 กลยุทธ์ มีจำนวน 12 โครงการ

3. การประเมิน (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอ บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านจัดหาและพัฒนาและยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอ โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งสองยุทธศาสตร์

4. ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญการยืนยันยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอ บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมพบว่า เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 96.50 และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 3.50

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรให้มีการส่งเสริมบุคลากรเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงานในสถานที่ที่มีการปฏิบัติงานที่ดีและเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

1.2 ควรส่งเสริมให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการเขียนยุทธศาสตร์การพัฒนาให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

1.3 สร้างเครือข่ายภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เช่น ร่วมวางแผน ดำเนินการติดตาม และการประเมินผลในทุกโครงการ/กิจกรรมถึงจะทำให้ประชาชนอยากที่จะเข้าร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 สร้างความตระหนักให้ความรู้ ทำความเข้าใจต่อหน่วยงานภาครัฐและสร้างจิตสำนึกต่อประชาชนบ้านนาดี โดยเฉพาะในสถานศึกษาและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอ และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการเฝ้าระวังให้มีการประเมินความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2.2 สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของเครือข่ายหน่วยงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาประเมินโครงการ/กิจกรรมการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอ บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอ บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อจะได้พัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. กฎหมายว่าด้วยป่าไม้. นครหลวงเวียงจันทน์ กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2543.
- _____. ระเบียบว่าด้วยป่าป้องกัน. นครหลวงเวียงจันทน์ กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2553.
- ชฎาพร กมลกิจไพศาล. กระบวนการจัดทำแผนชุมชนบ้านทางยาว หมู่ที่ 8 ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553.
- ดำรง วัฒนา. ระบบการบริหารจัดการที่ดิน: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.
- ปรัชญาวุธ สุวรรณชาติ. (2551). การอนุรักษ์ต้นน้ำ. [ออนไลน์] <http://patyawut.blogspot.com/> เข้าถึงเมื่อ 25 มีนาคม 2556
- วรรณ วรณานิซ. ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- วันชัย โกลละสุต. [ออนไลน์]. <http://patyawut.blogspot.com/> เข้าถึงเมื่อ 25 มีนาคม 2556.
- ศุภศิษฐ์ ราชกรม. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรชีวภาพชุมชน กรณีศึกษาบ้านบัว ตำบลลูกดบก อำเภอลูกดบก จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2554.
- พุง ปัญญาณรงค์. ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาตินากาย-น้ำเทิน แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2555.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเกาะช้าง จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ: บุญศิริการพิมพ์, 2547.

